

Doodsoorzaken in de periode november 1777 t/m maart 1779 in Gouda

In november 1777 begon iemand in het begraafboek (gaardersregister) van Gouda plotsklaps bij te houden, waaraan mensen stierven.¹

Deze registratie werd bijna anderhalf jaar bijgehouden.

Het geeft een aardig beeld van niet alleen de doodsoorzaken in die periode in Gouda, maar ook welke ziektebeelden in die tijd bekend waren.

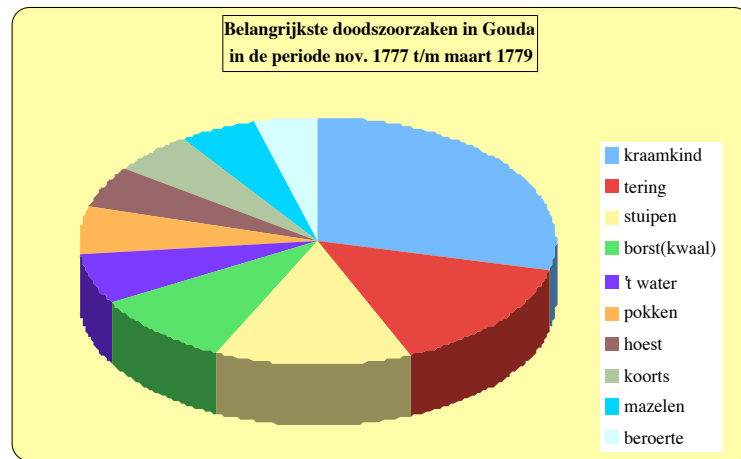
De vermeldingen stopten ook weer even abrupt als ze begonnen waren.

Het is aardig om deze gegevens eens wat nader onder de loep te nemen.

1. De belangrijkste doodsoorzaken

tabel 1 “top tien” doodsoorzaken

doodsoorzaak	aantal
kraamkind	115
tering	58
stuipen	53
borst(kwaal)	39
't water	26
pokken	24
hoest	23
koorts	22
mazelen	19
beroerte	18
totaal	397

Kanttekeningen :

1. In 161 gevallen werd geen oorzaak opgegeven; in een aantal van die gevallen werd wel een leeftijd vermeld, waarschijnlijk bedoelde men door middel van het vermelden van de leeftijd “ouderdom” als doodsoorzaak aan te geven. Dit is niet meegenomen in bovenstaande staat.
2. In twee gevallen is sprake van een melding van een dubbele oorzaak, daarbij werd als doodsoorzaak “hoest gevolg van mazelen” opgegeven. In bovenstaande staat zijn deze twee gevallen opgenomen onder “hoest” en niet onder “mazelen”, om dubbeltelling te voorkomen.

Andere vermelde doodsoorzaken zijn : breuk (5), buikinfluenza (1), doodgeboren (5), galziekte (1), gestikt (1), graveelziekte (1), hartzeer (1), kanker (6), koudvuur (1), koliek (2), kraamvrouw (9), nieren (1), omgebracht (2), ouderdom (13), pijn en smart (2), pleuris (1), reumatiek (1), roodvonk (4), schreeuwen (1), schrik (1), slokdarm (1), subiet (2), tanden (5), vallende ziekte 1, een val (1), verdronken (5), verstand (1), verval van krachten (4), verzwering (1) en zenuwziekte (1).

2. De gemiddelde leeftijd bij overlijden

De gemiddelde leeftijd bij overlijden bedroeg in deze periode 31,3 jaar. Dat had natuurlijk te maken met het grote aantal kraamkinderen, dat overleed (zie : grafiek).

Als we de kraamkinderen en doodgeboren kinderen buiten beschouwing laten dan bedroeg de gemiddelde leeftijd bij overlijden in Gouda in de periode nov. 1777 t/m maart 1779 46,1 jaar.

Kanttekeningen :

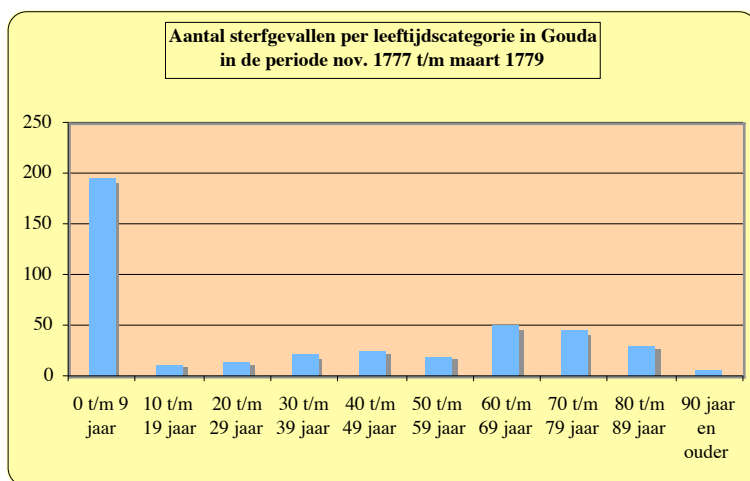
1. De opgave van de leeftijd was lang niet altijd even nauwkeurig. Soms gokte men maar wat. Daardoor kunnen de opgegeven leeftijden behoorlijk afwijken van de werkelijke leeftijden.
2. Van 161 personen is de leeftijd niet genoteerd. Hierdoor kan natuurlijk ook een vertekend beeld ontstaan.

¹ Zie : Registers van ontvangsten wegens de belasting op het begraven, 1695 - 1805 (deel 9b)

tabel 2

overlijden per leeftijdscategorie

leeftijdscategorie	aantal
0 t/m 9 jaar	194
10 t/m 19 jaar	11
20 t/m 29 jaar	13
30 t/m 39 jaar	20
40 t/m 49 jaar	25
50 t/m 59 jaar	19
60 t/m 69 jaar	49
70 t/m 79 jaar	44
80 t/m 89 jaar	29
90 jaar en ouder	5
totaal	409

3. De verdeling van de sterfgevallen over de verschillende straten van Gouda

Meer dan 5 per straat

Raam (incl. Klooster)	57
Nieuwehaven	44
Gouwe	33
Kleiweg	26
Tiendeweg	22
Groenendaal	20
Turfmarkt	20
Spieringstraat	19
Keizerstraat	17
Achter tuchthuis (incl. Klooster)	17
Lemdulsteeg	15
Vlamingstraat	15
Vogelenzang	14
buiten de Kleiwegspoort	13
Gasthuis	13
Groeneweg	13
Wachterstraat	13
Jaagpad	12
Achter de Vismarkt	11
Doelensteeg	10
Kleiwegsteeg	10
Vrouwesteeg	10
Zak	9
Oosthaven	8
Vuilsteeg	8
Naaierstraat	7
Lange Willemsteeg	6
Westhaven	6

Van 2 t/m 5 per straat

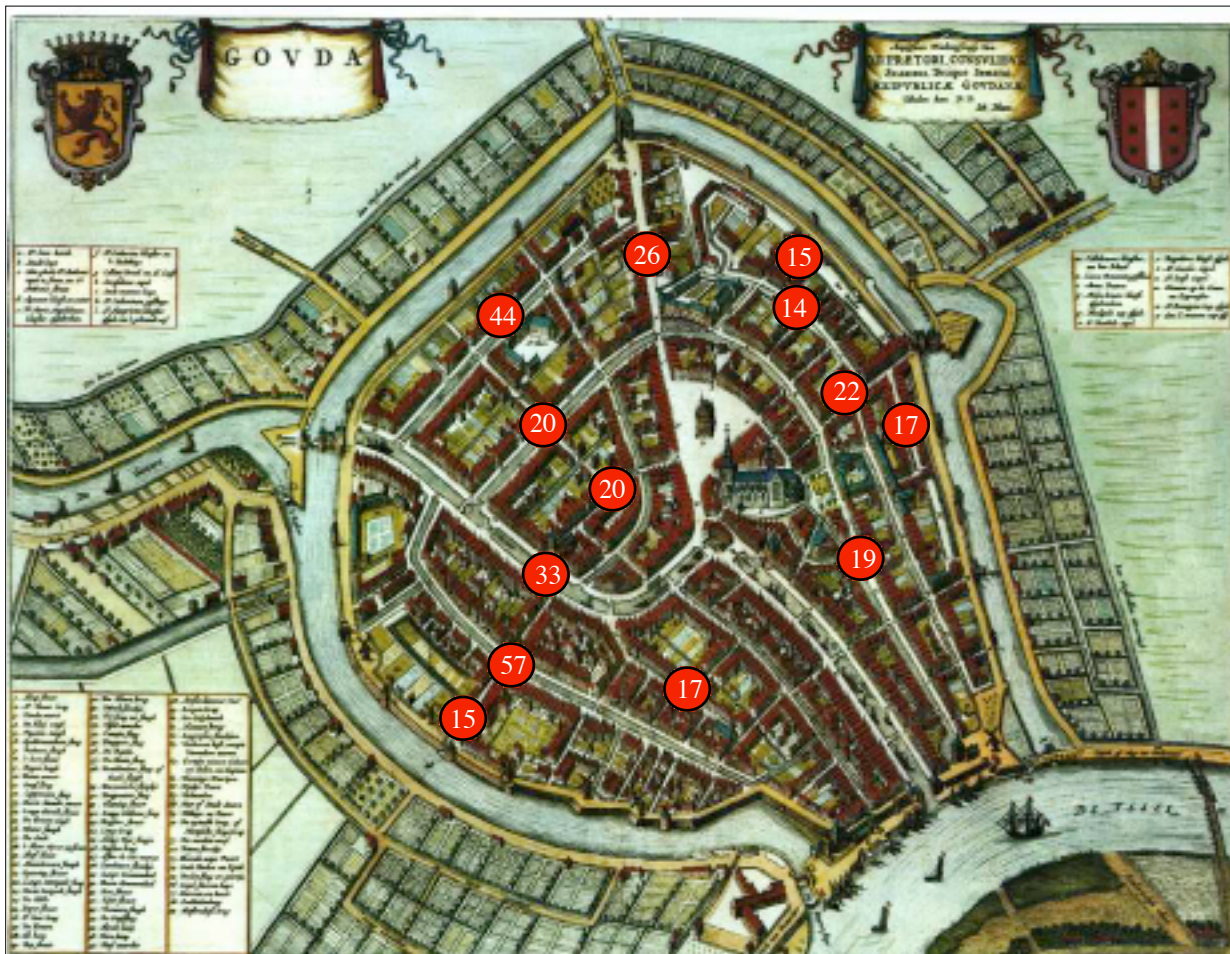
Bogen	5
Cappenersteeg	5
Korte Raam	5
Leprooshuis	5
Peperstraat	5
Rozendaal	5
Turfsingel	5
Zeugstraat	5
Hoefsteeg	4
Karnemelksloot	4
Lazarussteeg	4
Robaarsteeg	4
St. Anthonie Klooster	4
Verlorenkost	4
Botermarkt	3
Kattensingel	3
Komijnsteeg	3
Lange Noodgodsteeg	3
Lazaruskade	3
Messenmakerssteeg	3
St. Jacobs erf	3
Stoofsteeg	3
Wijdstraat	3
Achter de kerk	2
Buitenwergs Erf	2
Buiten de Rotterdamse poort	2
de Punt	2
Dubbele Buurt	2
Hoogstraat	2
de Holle	2
Oudemannenhuis	2
Regenboog	2
Speldenmakerssteeg	2
t Watertje	2
Tuchthuis	2
Vest	2
Vissteeg	2
Vrouwevestesteeg	2
Wijde poort	2

1 per straat

Aalmoezeniershuis	1
Aaltje Baksteeg	1
Agnietenwatertje	1
bij de Kleiwegse molen	1
bij de Vlamingstraat	1
bij het Moordse verlaat	1
Blauwstraat	1
Blekerskade	1
Blekers singel	1
Fluwelensingel	1
Haven	1
Houtensteeg	1
Kees Faessens Rolwagensteeg	1
Kerkhof	1
Kerksteeg	1
Coddensteeg	1
Koestraat	1
Kuiperstraat	1
Lommerdsteeg	1
Mandenmakerssteeg	1
Molensteegje	1
Molenwerf	1
Nieuwsteeg	1
Nonnenwater	1
Olemoes (?)	1
Oudevrouwenhuis	1
Over de stenen brug	1
Proveniershuis	1
Punt	1
Rotterdamse poort	1
schip in de Raam	1
Slapperdel	1
Varkenmarkt	1
Vijverstraat	1
Vlaamshaven	1
Vlaamse waterpoort	1
Weeserf	1
Winterdijk	1
Wintersteeg	1

Kanttekeningen :

1. De vermeldingen voor Groenendaal, Korte Groenendaal en Lange Groenendaal zijn samengevoegd.
2. De vermeldingen voor Tiendeweg, Korte Tiendeweg en Lange Tiendeweg zijn samengevoegd.
3. De vermeldingen voor Raam, Klooster op de Raam en Koningstraat zijn samengevoegd.
4. De vermeldingen voor Kattensingel en Tuinsingel zijn samengevoegd.

De 13 straten met de meeste sterfgevallen zijn hierboven weergegeven in de kaart van Blaeu. Hoewel de kaart getekend is rond 1650; zijn de straten in de binnenstad van Gouda ook voor de periode 1777/1779 hier goed in te positioneren.

Opvallend is in de rij met de meeste sterfgevallen zijn de positie van het klooster achter het tuchthuis (= Geuzentraat) (17) en de Lemdulsteeg (15). De overige elf straten met de meeste sterfgevallen zijn de langere straten, met veel woningen en veel bewoners.

Het is niet ver gezocht om te veronderstellen, dat de Geuzentraat en de Lemdulsteeg in die tijd door meer mensen (ook per woning) bewoond werden en dat er bovendien niet de meest kapitaalkrachtige (en over het algemeen gezondere) bewoners woonden.

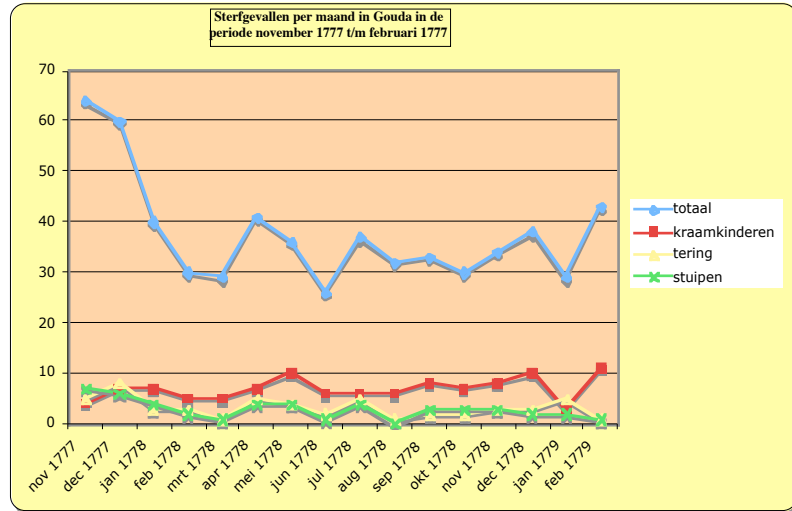
Het omgekeerde is ook waar : er zijn relatief weinig sterfgevallen in de meer 'welvarende' straten van Gouda, t.w. de Oost- en de Westhaven (resp. 8 en 6) + 1 vermelding voor de Haven. Dat welstand in die tijd overigens geen garantie was voor het voorkomen van kindersterfte blijkt uit het feit dat een derde gedeelte van de overlijdensgevallen aan de Oost- Westhaven kinderen betrof (5 van de 15).

4. Het aantal sterfgevallen per maand in Gouda in de periode november 1777 t/m februari 1779.

Uit nevenstaande grafiek blijkt dat vooral in de maanden november en december 1777 de sterfte in Gouda vergeleken met de periode erna relatief hoog was (≥ 60 per maand).

Na deze ongunstige maanden was de sterfte tamelijk constant en schommelde rond de 30 à 40 overlijdensgevallen per maand.

Bij het aantal overleden kraamkinderen is er een piek in de maand mei 1778 (10) en een dal in de maand januari 1779 (3).

Gasselte, 9 september 2005,
Jan Lafeber.

Verschenen in : "De Schatkamer", regionaal historisch tijdschrift Midden-Holland, jaargang 19 (2005), aflevering 2 (oktober 2005)

Als extra is voor de website een pagina uit het begraafboek als bijlage bijgevoegd.

31 Jan. - Coenraad Bierman. Molenv. Hout onf.

2 febr. - Geest de Rijk Goine ikint - f 3:1:6 -
Kraankint

Adriana Hofland wed. Cornelis
83 jaar de Rijk Goine . . . . . onf

Lodewijk Baffelaar Capten. Hege ikint onf
Kraankint

David de vos. Orgelz. ikint - onf.

3 Hendrik Boeselma, Rosendaal onf
50 jaar, boest

5 Harmm. Verheul Kolla ikint - onf
Huygen

6 Jan de Munnik Robaertsz - onf
60 jr. water

6 Maria Maas Heuweronius van
Goulet Heber tus de Cole W. Haven 155 - - -

Thomas Cerken. ager darsim. ikint onf
Huygen

7 Hendrik Van Braeken Xdeweg Mont onf
Leering

9 Joost Witlius, Wentees Keeg ikint onf
Kraankint

Hermanus Waarijk Kortpoenen
Kraankint Daal een kint . . . . . onf

10 Laafje Van Sloon Heuweronius.
Kraankint Wali Dur. Hogenboom Hammingstr. onf

Water Geertuij Kool, de d. Raam onf

13 Hendrik Trilbecke Zals. . . . . onf
70 jaar

16 Cornelia van der Bos wed. Fredrik
55 jr. Keel. gest. kei van Braaseng Lange n. godstrog - onf

17 Regnier Heerckend Gathuis . . . . . onf
60 jr.